

पेट्रिक अल्सर उपचार औषधि

- प्रस्तावना
- उपचार
- पेट्रिक अल्सर उपचार औषधि
- सामान्य साइड इफेक्टहरू र पेट्रिक अल्सर उपचार औषधिहरू प्रयोग गर्दा अपनाउनुपर्ने सावधानी
- पेट्रिक अल्सर उपचार औषधि प्रयोग बारे सामान्य निर्देशन
- तपाईंको डाक्टर संगको कुराकानी
- औषधिको भण्डारण
- पेट्रिक अल्सरको बारेमा अन्य जानकारी

प्रस्तावना

पेट्रिक अल्सर ति खुला घाउहरू हुन जुन एसोफेगस (एसोफेजियल अल्सर), पेट (गैस्ट्रिक अल्सर) र आन्द्राको माथिल्लो भाग (डुओडेनल अल्सर) को भिन्नपट्टि विकसित हुन्छन्। पाचन पथमा श्लेष्म अस्तर कोटिंग हुन्छ जसले एसिड बिरूद्ध रक्षा गर्दछ। एसिडको मात्रा बढ्यो वा कोटिंगको मात्रा घट्यो भने अल्सरको विकास हुन सक्छ, जुन पाचन पथको भित्री सतहमा पुग्छ र यसले दुख्ने खालको खुला घाउ पैदा गर्दछ। बिरामीलाई रक्तस्राव, अवरोध, वा छिद्र जस्ता जटिलताहरू हुन सक्छ।

पेट्रिक अल्सरको सबैभन्दा सामान्य लक्षण पेटको दुखाइ हो। सामान्यतया, दुखाइ तपाईंको नाभीदेखि तपाईंको छातीको करडसम्म कहिँ पनि महसुस हुन सक्छ। खाली पेटमा र रातको समयमा झन् खराब महसुस हुन सक्छ। अन्य कम सामान्य लक्षणहरूमा अपच, छाती पोल्नु, रिंगटा लाग्ने, रगत बान्ता, कालो रंगको दिशा, भोकको कमी र अप्रत्यासित वजन घट्नु हुन सक्छन।

पेट्रिक अल्सर प्रायः या त हेलिकोब्याक्टर पाइलोरी (एच.पाइलोरी) ब्याक्टेरियाको संक्रमण द्वारा हुन्छ वा गैर-स्टेरोइडल एंटी-इन्फ्लेमेटरी ड्रग्सको नियमित प्रयोग (एनएसएआईडी)- एक प्रकारको दुखाइ कम गर्ने औषधिको कारण हुन्छ। यसबाहेक, अरु धेरै कारकहरू छन् जसले पेट्रिक अल्सरको जोखिम बढाउन सक्छ, जस्तै धूम्रपान, मदिरा सेवन, अस्वस्थ खानपिन र अनियन्त्रित तनाव।

उपचार

जीवनशैली सल्लाह:

जीवन शैली कारकहरू जस्तै खानपिन र तनावले अल्सरको लक्षणलाई बिगार्न सक्छ। यसको विपरित, स्वस्थ जीवनशैली र राम्रो आहार बानीले अल्सरलाई कम गर्न मद्दत गर्न सक्छ, जस्तै:

- नियमित समयमा सानो मात्रामा तर लगातार खाना खानुहोस्;
- मसलादार वा अत्यधिक समृद्ध खाद्य पदार्थहरू बाट टाढा रहनुहोस् जसले पेटमा चिल्लो बढाउँछ;
- धूम्रपान नगर्नुहोस् र रक्सी र उत्तेजक पेय पदार्थहरू खानु हुँदैन, जस्तै कफि र कडा चिया;
- दुध पिउनुहोस् र दुधजन्य खाना खानुहोस् जसले दुखाइ कम गर्न सहयोग पुर्याउँछ;
- तनाव र चिन्ता पैदा गर्ने परिस्थितिबाट बच्नुहोस्;

- आरामको लागि नियमित व्यायाम गर्नुहोस्।

पेट्रिक अल्सर उपचार औषधि

पेट्रिक अल्सरको उचित उपचारका लागि तपाईंले डाक्टरहरू वा अन्य स्वास्थ्य सेवा पेशेवरहरूसँग परामर्श लिनु पर्छ। सामान्यतया, पेट्रिक अल्सरको उपचार मुख्यतया यसको कारण (एच एच पाइलोरी संक्रमण, एनएसएआईडी वा दुबै) मा निर्भर गर्दछ। यदि एच.पाइलोरी संक्रमणको कारण हो भने, उन्मूलन उपचारमा एन्टिबायोटिक कोर्सको एक संयोजन लिनु पर्दछ र एन्टिसेक्रेटरी औषधि जस्तै प्रोटोन पम्प इनहिबिटर (पीपीआई) प्रयोग हुन्छ। यदि यो NSAID को प्रयोगको कारणले भएको हो भने, NSAIDs यदि सम्भव छ भने बन्द गर्नु पर्छ, र पीपीआई वा हिस्टामिन-२ रिसेप्टर विरोधी जस्तै एन्टिसेक्रेटरी औषधि को एक देखि दुई महिनाको कोर्स सिफारिस गरिन्छ। जबकि, यदि पेट्रिक अल्सर एनएसएआईडीहरू र एच. पाइलोरी संक्रमणको प्रयोगको कारणले भएको हो भने, पीपीआईको दुई-महिने कोर्स र उन्मूलन उपचारको कोर्स दिइनेछ। पेट्रिक अल्सरको उपचारको लागि प्रयोग गरिने अन्य औषधीहरूमा एन्ट्यासिड र साइटोप्रोटेक्टिव एजेन्टहरू पर्दछन्।

१. एन्टिबायोटिक

एच. पाइलोरी संक्रमणको कारणले उब्जेको अल्सरका लागि तपाईंलाई दुई वा तीनवटा एन्टिबायोटिक एक पीपीआईको साथ सेवन गर्नका लागि दिइनेछ। यस्तो उन्मूलन उपचारले दुवै अल्सरलाई निको पार्ने र दोहोरिन रोक्ने कार्यमा फाइदा पुर्याउँछ, विशेष गरी देउदनल अल्सरको लागि। सामान्यतया प्रयोग गरिने एन्टिबायोटिकहरू एमोक्सिसिलिन, क्लेरिथ्रोमाइसिन, मेट्रोनिडाजोल र टेट्रासाइक्लिन हुन्। तिनीहरू प्रिस्क्रिप्शन मात्र (डाक्टरको सरसल्लहमा प्रदान गरिने) औषधि हुन् र ट्याब्लेट र क्याप्सूल जस्ता धेरै रूपमा उपलब्ध छन्।

२. प्रोटोन पंप इन्हिबिटर

पीपीआईहरूले एसिड निष्कासन गर्ने प्रोटोन पंपहरूलाई निषेध गरी ग्यास्ट्रिक एसिड उत्पादनलाई दमन गर्दै अल्सर उपचारलाई बढावा दिन्छ। ग्यास्ट्रिक एसिडको उत्पादन दबाउन यो हिस्टामाइन २ रिसेप्टर अन्तर्गनिस्त भन्दा शक्तिशाली र प्रभावकारी छ। यसमा फार्मेसी-मात्र औषधी ओमेप्रजोल समावेश छ; र प्रिस्क्रिप्शन-मात्र औषधिहरू लान्सोप्रजोल, रबेप्रजोल, एसोमेप्रजोल र एरिपिप्रोल पनि समावेश छन्। पंतोप्राजोल सामान्यतया प्रेस्क्रिप्शन-मात्र औषधि हो; तर यदि यो ट्याब्लेटमा वा २०mg (वा कम) सहित क्याप्सुलमा छ, २०mg को दैनिक मात्राको लेबल लगाईएको छ र १८ वर्ष वा माथि उमेरका बिरामीहरूमा एसिड रिफ्लक्ससँग सम्बन्धित मुटु सम्बन्धी लक्षणहरूको राहतको लागि र अधिकतम ७ दिन को लागि दिइएको छ भने, प्रिस्क्रिप्शन बिना फार्मेसीमा बिक्री गर्न सकिन्छ।

पीपीआईहरू विभिन्न प्रकारमा उपलब्ध छन् जस्तै ट्याब्लेट, क्याप्सूल र इन्जेक्सनहरू

३. हिस्टामाइन २ रिसेप्टर आन्तागनिस्त

ले हिस्टामाइनको कार्यहरू रोक्दै गैस्ट्रिक एसिडको स्रावलाई दबाउँदछन् (जसले जैवरासायनिक रूपमा शरीरमा गैस्ट्रिक एसिड स्रावलाई उत्तेजित पार्दछ)। उदाहरणमा cimetidine, famotidine र ranitidine समावेश छ। मुखबाट रूपमा सेवन गर्ने डोज हरू (उदाहरण ट्याब्लेट, क्याप्सूल, सिरप) ओभर-द-काउन्टरका रूपमा उपलब्ध छन्।

४. एन्ट्यासिडहरू

एन्ट्यासिडले अल्सरलाई निको पार्न सक्दैन, तर पेटमा रहेको एसिडलाई बेअसर गर्दछ, जसले पेटको भित्ता र अल्सर साइटहरूमा जलन र क्षतिलाई कम गर्दछ वा हटाउँदछ र द्रुत दुखाइलाई राहत प्रदान गर्दछ। एन्ट्यासिडहरू सामान्यतया खाना खाने र सुत्ने समयमा दिइन्छ विशेषगरी जब ग्यास्ट्रिक hyperacidity को लक्षणहरू देखा पर्दछ। सामान्य ओभर-द-काउन्टरका उदाहरणहरू: एल्युमिनियम हाइड्रोक्साइड, म्याग्नेशियम ट्राइसिलिकेट, क्याल्सियम कार्बोनेट र सोडियम बाइकार्बोनेट हुन, र ती मौखिक रूपमा चपाउन मिल्ने ट्याब्लेट र तरल पदार्थको रूपमा सेवन गरिन्छ।

५. साइटोप्रोटेक्टिभ एजेन्टहरू

साइटोप्रोटेक्टिभ एजेन्टहरूले ति टिश्यूहरूलाई बचाउन मद्दत गर्दछ जुन तपाईंको पेट र सानो आन्द्रामा हुन्छ। यसमा प्रेस्क्रिप्सन-मात्र प्रिस्क्रिप्लैन्डिन एनालगहरू पर्दछन्, जसले प्यारेटल सेलमा प्रत्यक्ष कार्य गरेर ग्यास्ट्रिक र डुओडेनल अल्सरको उपचारलाई बढावा दिँदै पेट्रोलिक एसिड स्राव रोक्दछ। Misoprostol एक उदाहरण हो र ट्याब्लेटमा उपलब्ध छ। यसका साथै, ओभर-द-काउन्टर औषधि चीलेटहरू र कम्प्लेक्सहरू पनि यस वर्गमा पर्छन्। चीलेट्स र कम्प्लेक्सहरूले प्रोटीनको साथ एउटा अधेरन्त कम्प्लेक्स बनाएर अल्सर सतहलाई कोट गर्छन्, यसले ग्यास्ट्रिक एसिडको थप क्षतिबाट बचाउँदछ र उपचारलाई बढावा दिन्छ। Sucralfate एक उदाहरण हो र ट्याब्लेट र तरल औषधिको रूपमा उपलब्ध छन्।

सामान्य साइड इफेक्टहरू र पेट्रिक अल्सर उपचार औषधिहरूको सावधानी:

औषधिको प्रकार	सामान्य साइड इफेक्टहरू	सावधानी
१. एन्टिबायोटिक		
अमोक्सिसिलिन	- छालामा दाग - पेट आन्द्रा सम्बन्धी प्रतिकूल प्रभावहरू जस्तै पखाला, मतली र बान्ता	- यदि दाग देखा पर्दछ भने औषधि रोक्ने। - ग्रन्थिलर ज्वरो, लिम्फेटिक ल्युकेमिया वा एचआईभी संक्रमण भएका बिरामीहरूले सावधानीका साथ प्रयोग गर्ने। - पेनिसिलिन अतिसंवेदनशीलताका बिरामीहरूले प्रयोग नगर्ने।
क्लेरिथ्रोमाइसिन	हल्का गैस्ट्रोइन्टेस्टाइनल गडबडी जस्तै मतली,	Myasthenia gravis, गुर्दे वा हेपेटिक कमजोरीका

	बान्ता, पेटको अस्वस्थता र पखाला ● गन्ध र स्वाद गडबड ● स्टोमाटाइटिस ● ग्लोसिटिस ● टाउको दुखाई	बिरामीहरूले सावधानीका साथ प्रयोग गर्नुहोस्। ● गर्भावस्थामा प्रयोग नगर्नुहोस्।
मेट्रोनिडाजोल	● जठरांत्र संबंधी गडबडी जस्तै मतली र बान्ता ● अप्रिय धातुको स्वाद ● फुरिएको जिब्रो ● ओरल म्यूकोसिटिस ● एनोरेक्सिया	● मादक पेय पदार्थ वा खाना बन्द गर्नुहोस्; अन्यथा प्रतिकूल प्रतिक्रिया जस्तै बान्ता देखा पर्न सक्छ। ● ब्लड डिस्क्रियासिस, केन्द्रीय स्नायु प्रणाली रोग र गम्भीर हेपेटिक कमजोरीका बिरामीहरूले सावधानीका साथ प्रयोग गर्नुहोस्। ● गर्भावस्थामा प्रयोग नगर्नुहोस्।
टेट्रासाइक्लिन	● पेट र आन्द्रा सम्बन्धी प्रतिकूल प्रभावहरू जस्तै पखाला, मतली र बान्ता ● डिस्फजिया ● ओइसोफजेअल जलन ● फोटोसेन्सिटिभिटी ● अतिसंवेदनशीलता प्रतिक्रियाहरू ● स्किन पिग्मेंटेशन ● बच्चाहरू वा शिशुहरूका दाँत स्थायी रूपमा बिग्रनु (यदि सिधा बच्चाहरू वा गर्भवती आमालाई दिइन्छ भनें)	● ओइसोफजेअल अल्सरेशन रोकन पर्याप्त पानीको साथ औषधि लिनुहोस्। ● गर्भवती वा स्तनपान गराउने महिला र १२ वर्ष मुनिका बच्चाहरूलाई दिनु हुँदैन। ● तीव्र पोर्फेरिया भएका बिरामीहरूमा प्रयोग नगर्नुहोस्। ● गुर्दा वा हेपेटिक अशक्तता, मायास्थेनिया ग्रेभिस र प्रणालीगत ल्युपस एरिथेमेटोससका बिरामीहरूमा सावधानीका साथ प्रयोग

		गर्नुहोस्। ● प्रत्यक्ष घामको जोखिमबाट बच्नुहोस्। ● टेट्रासाइक्लिन एकै समयमा एन्टासिड्स, खनिज (जस्तै क्याल्सियम र फलाम) वा दूधको साथ लिन हुँदैन। तिनीहरूलाई अलग लिनुपर्नेछ, कम्तिमा २ देखि ३ घण्टाको अंतरालमा।
२. प्रोटोन पम्प इन्हिबिटर्स (पीपीआई)	● पेट आन्द्रा संबंधी गडबडी जस्तै मतली, बान्ता, पखाला र कब्ज ● टाउको दुखाई ● खटिरा ● प्रुरिटस ● चक्कर ● थकान ● सुख्खा मुख ● परिधीय सूजन (peripheral oedoma)	● हेपाटिक कमजोरीका बिरामीहरूले सावधानीका साथ प्रयोग गर्नुहोस् ● अस्टियोपोरोसिसको जोखिममा परेका बिरामीहरूले क्याल्सियम र भिटामिन डीको पर्याप्त मात्रामा सेवन गर्नुपर्छ ● पीपीआईहरूले subacute कटानियस ल्युपस एरिथेमाटोसस (एससीएलई) लाई निम्त्याउने धेरै कम संभावना छ। यदि घाउ हरु देखा परेमा (विशेष गरी घाममा पर्ने छालाको भागमा) र साथमा अर्थ्रलजिया पनि भएमा, बिरामीले तुरुन्त चिकित्सकीय सहायता लिनु पर्छ।
३. हिस्टामाइन २ रिसेप्टर विरोधीहरू	● पखाला ● चक्कर ● थकान ● टाउको दुखाई	● स्तनपान गर्दा सिमेटिडाइन प्रयोग नगर्नुहोस् ● हेपाटिक कमजोरीका

	• खटिरा	बिरामीहरूमा सावधानीका साथ सिमेटिडाइन प्रयोग गर्नुहोस्। • सिमेटाइडिनले केहि ड्रग्सको शोषण घटाउन सक्छ (उदाहरण केटोकोनाजोल) र धेरै औषधीहरूको हिपेटिक मेटाबोलिज्म रोक्न सक्दछ (जस्तै फेनिटोइन, मौखिक एन्टिकआगुलेन्ट्स)। यी औषधिहरूको संयोजनबाट बच्नु पर्छ वा सावधानीका साथ प्रयोग गर्नुपर्दछ।
४. एन्ट्यासिडहरू	• एल्युमिनियम salt ले कब्ज निम्त्याउँछ, जबकि म्याग्रीशियमले पखाला निम्त्याउँछ	• अन्तर्क्रियाहरू कम गर्न २ देखि ३ घण्टा सम्मको अन्तरालमा अन्य औषधीहरू लिनुहोस् • नुन धेरै खान नहुने बिरामीहरूले (जस्तै हृदय विफलता, उच्च रक्तचाप, गुर्दे असफलता, सिरोसिस, वा गर्भावस्था मा) सोडियम बाइकार्बोनेट को प्रयोग गर्नबाट जोगिनुहोस्।
५. साइटोप्रोटेक्टिभ एजेन्ट		
Misoprostol	• पखाला • अन्य ग्यास्ट्रोइन्टेस्टाइनल प्रभावहरूमा पेट दुखाइ, डिसप्पेसिया, पेट फुल्नु, र मतली र बान्ता • गर्भाशय संकुचन र	• गर्भवती र गर्भवती हुने योजना बनाउनेहरूमा प्रयोग नगर्नुहोस् • आंत्रशोथ आंत्र रोगका (inflammatory bowel diseases) बिरामीहरूमा

	असामान्य योनि रक्तस्राव बढ्नु • खटिरा • टाउको दुखाई • चक्कर	सावधानीका साथ प्रयोग गर्नुहोस्
Sucralfate	• कब्ज • अन्य गैस्ट्रोइन्टेस्टाइनल प्रभावहरू जस्तै पखाला, मतली, अपच, पेट फुल्नु • चक्कर • टाउको दुखाई	• रेनल impairments बिरामीहरूमा सावधानीका साथ प्रयोग गर्नुहोस्

पेट्रिक अल्सर उपचार औषधि लिने बारे सामान्य जानकारी

- पेट्रिक अल्सर उपचारलाई असर गर्ने धेरै कारकहरू छन् ।स्वस्थ जीवनशैली र राम्रो आहार बानीले अल्सर हिलिगलाई तिब्र मद्दत गर्दछ।
- पेट्रिक अल्सर उपचार औषधि चिकित्सक को निर्देशन अनुसार प्रयोग गरिनु पर्दछ र बिरामी उपचार पद्धति पालन गर्नुपर्छ।
- एच. पाइलोरी संक्रमणको कारण हुने पेट्रिक अल्सर रोगका लागि, रोग उन्मूलन भएको पुष्टि को कम्तिमा ४ हप्ता पछि (युरिया श्वास परीक्षण) परीक्षण गरिनु पर्छ।
- आफूले प्रयोग गर्दै आएको औषधिको नाम र मात्रा जान्नुहोस्। लेबल वा प्याकेज मा भएको निर्देशन अनुरूप औषधि लिनुहोस्। यसको सम्भावित साइड इफेक्टहरूको बारेमा सावधान हुनुहोस् र यदि साइड इफेक्टहरू जारी रह्यो भने सल्लाहका लागि डाक्टरलाई सोध्नुहोस्।
- यदि उपचारको बावजुद पनि दुखाइ रहिरहेमा, अन्य उचित उपचारको लागि आफ्नो डाक्टरसँग छलफल गर्नुहोस्।

डाक्टर संगको कुराकानी

- सधैं उत्तम उपचार विकल्पको लागि डाक्टरको सल्लाह लिनुहोस्। तपाईंको डाक्टरले तपाईंको अवस्था र लिईएको औषधिहरूमा तपाईंको प्रतिक्रिया माथि विचार गरेपछि सबैभन्दा उपयुक्त औषधिहरू प्रदान गर्नेछ।
- तपाईंको डाक्टरलाई तपाईंको मेडिकल इतिहास र तपाईंले लिनु भएको अन्य औषधीहरूको बारे सूचित गर्नुहोस् किनकि अन्य औषधिहरूले पेट्रिक अल्सर औषधिसंग अन्तर्क्रिया गर्दछन् र कुनैकुनै रोगहरूमा विशेष सावधानी अपनाउनु पर्ने हुन सक्छ।

- पेष्टिक अल्सर औषधिसँग सम्बन्धित कुनै डरलाग्दो साइड इफेक्टहरू देखियो भने जतिसक्दो चाँडो चिकित्सा सल्लाह खोज्नुहोस्। स्वस्थ कर्महरूले सुझाव विना पेष्टिक अल्सर रोगको उपचारका लागि औषधि उत्पादन दावीहरूको आधारमा आफै सेवन नगर्नुस्।

औषधिको भण्डारण

यो औषधि चिसो र सुख्खा ठाउँमा राख्नु पर्छ। लेबलमा निर्दिष्ट नभएसम्म, औषधि फ्रिजहरूमा भण्डार गर्नु हुँदैन। यसका अतिरिक्त, आकस्मिक चोटपटक बाट बच्नको लागि यी औषधिहरू बच्चाहरूको पहुँच भन्दा बाहिर राख्नुहोस्।

पेष्टिक अल्सरको बारेमा अधिक जानकारी:

पेष्टिक अल्सरको बारेमा थप जानकारीको लागि कृपया तलको लिंकमा जानुहोस्:

<https://www.chp.gov.hk/en/static/80053.html>

आभार: औषधि कार्यालय Professional Development and Quality Assurance (PD&QA) and the Centre of Health Protection (CHP) लाई यस लेखको तयारीमा उनीहरूको महत्वपूर्ण योगदानका लागि धन्यवाद दिन चाहन्छ।

औषधि कार्यालय
स्वास्थ्य विभाग
डिसेम्बर २०२०